ПСИХОЛОГО-ГЕОПОЛІТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРЕЗИДЕНТСТВА ДОНАЛЬДА ТРАМПА (2025–2029): РИЗИКИ ДЛЯ ДЕМОКРАТІЇ, СВІТОВОГО ПОРЯДКУ ТА УКРАЇНИ

Віктор БЕДЬ,
доктор богословських наук, доктор юридичних наук, професор,
Науково-дослідний інститут Карпатського університету імені Августина Волошина

Україна, м. Ужгород,
17 жовтня 2025 р.

Анотація

У статті представлено міждисциплінарний аналіз особистісно-поведінкових, психологічних і когнітивних рис Дональда Трампа, який вдруге обіймає посаду президента США (2025–2029 рр.). На основі відкритих джерел досліджено, як поєднання нарцисизму, емоційної нестабільності, когнітивної поверховості та популістського стилю лідерства впливає на стабільність демократії, трансатлантичну єдність, глобальну безпеку та підтримку України в

умовах російсько-української війни. Визначено основні сценарії розвитку подій, ризики для США, ЄС і демократичного світу, а також підкреслено роль психологічного чинника у формуванні сучасного політичного лідерства.

Ключові слова: Дональд Трамп, психологічний портрет, популізм, нарцисизм, когнітивна складність, стратегічні ризики, демократія, Україна, США, ЄС, НАТО.

Abstract

The article presents an interdisciplinary analysis of the personal-behavioral, psychological, and cognitive traits of Donald Trump, who is serving his second term as President of the United States (2025–2029). Based on open sources, it explores how the combination of narcissism, emotional instability, cognitive shallowness, and a populist style of leadership affects the stability of democracy, transatlantic unity, global security, and support for Ukraine amid the Russian-Ukrainian war. The study identifies key development scenarios, risks for the United States, the EU, and the democratic world, and emphasizes the role of psychological factors in shaping contemporary political leadership.

Keywords: Donald Trump, psychological profile, populism, narcissism, cognitive complexity, strategic risks, democracy, Ukraine, USA, EU, NATO.

Вступ

Друга каденція Дональда Трампа, що розпочалася 20 січня 2025 року і триватиме до 20 січня 2029 року, має важливе історико-політичне значення для оцінки стійкості інститутів демократії у світі, який перебуває в епосі гібридних воєн, дезінформаційних кампаній, технологічної конкуренції та персоналістських форм лідерства [1].

Сучасна політична реальність вимагає глибшого осмислення не лише інституційних, а й психологічних, когнітивних і морально-ціннісних чинників поведінки лідерів держав, від яких безпосередньо залежить стабільність міжнародної системи безпеки. У цьому контексті постать Дональда Трампа є показовим прикладом складного переплетіння індивідуальної психології, владних амбіцій і глобальної політичної динаміки, що відображається на характері міжнародних рішень, стратегіях безпеки та довірі до демократичних інститутів.

Наведені у статті характеристики та оцінки мають науково-аналітичний, поведінково-психологічний і когнітивно-політичний характер, ґрунтуючись на спостережуваних моделях поведінки, публічних висловлюваннях і достовірних даних із відкритих джерел [2]. Дослідження спрямоване на визначення потенційних ризиків, викликів і сценаріїв розвитку міжнародної ситуації у період президентства Дональда Трампа, а також на оцінку наслідків для системи демократії, трансатлантичної єдності, безпеки України, Європейського Союзу та всього демократичного світу.

Психологічно-поведінковий портрет

Нарцисичні та демонстративні риси

Публічні виступи, манера спілкування, поведінка у медіа та постійне прагнення до самовихваляння Дональда Трампа свідчать про виражений патерн нарцисичної поведінки, притаманний особистостям із високою потребою у визнанні й домінуванні [4].

Він демонструє характерну модель публічної самопрезентації, у якій переважають зовнішній ефект, імпровізація та емоційна гіперреактивність, а не змістовна логіка чи стратегічна аргументація.

Трамп систематично:

- перебільшує власні досягнення, подаючи їх як безпрецедентні успіхи світового масштабу;
- гостро й агресивно реагує на будь-яку критику, сприймаючи її як особисту загрозу;
- створює чітку дихотомію «я — вороги», у якій політичні опоненти або критики автоматично перетворюються на персональних противників;
- надає перевагу театралізованим висловам, гіперболам і саркастичним жартам замість раціональної аргументації.

Такі поведінкові прояви формують гіперкомпенсаторну структуру особистості, у межах якої зовнішня демонстрація сили, впевненості й зверхності часто маскує внутрішню невпевненість, страх втрати контролю або потребу у постійному підтвердженні власної значущості [5].

Цей тип психологічної саморегуляції є характерним для лідерів із вираженою потребою у владі, де публічний образ замінює глибинну рефлексію, а емоційний імпульс — раціональне планування.

У політичному вимірі така демонстративність сприяє створенню харизматичного, але конфліктного лідерського стилю, який апелює до емоцій мас, проте часто ігнорує інституційні межі та норми політичної культури.

Емоційна нестабільність та імпульсивність

Характерною особливістю Дональда Трампа є виражена емоційна реактивність і схильність до раптових емоційних сплесків, що часто призводить до непослідовності у висловлюваннях і рішеннях, а також до агресивних чи саркастичних реакцій у публічному просторі [6]. Його поведінка у медіа та соціальних мережах відзначається надмірною експресією, миттєвими змінами тону — від піднесеного до нападницького — і гострим реагуванням на будь-яку критику чи втрату контролю над ситуацією.

Такі прояви емоційної нестабільності супроводжуються підвищеною збудливістю та низьким рівнем внутрішньої саморегуляції, що робить його рішення часто імпульсивними, ситуативними й реактивними. Різка зміна позицій, публічні образи на адресу політичних опонентів, журналістів, партнерів і навіть власних радників створюють враження політика, який живе у стані постійного афективного напруження, де домінує не стратегічне мислення, а емоційна відповідь на подразники.

Ця риса формує специфічний тип політичної поведінки, у якому миттєва емоція переважає над довгостроковою стратегією, а публічний образ «рішучого та непередбачуваного лідера» використовується як засіб утримання контролю й демонстрації сили. Водночас така модель поведінки робить політика вразливим до зовнішніх маніпуляцій, оскільки противники або конкуренти можуть легко провокувати його на непродумані дії, використовуючи психологічні тригери — лестощі, виклик, приниження або псевдоповагу.

Когнітивна поверховість і дефіцит аналітичного мислення

Попри наявність формальної освіти у сфері бізнесу та фінансів, Дональд Трамп демонструє низьку когнітивну складність — тобто обмежену здатність до багаторівневого аналізу, синтезу інформації й побудови причинно-наслідкових зв'язків [7]. Його політична та комунікативна поведінка свідчить про переважання інтуїтивно-емоційного мислення над аналітичним, що проявляється у схильності до спрощених висновків, узагальнень і категоричних суджень.

Висловлювання Трампа нерідко позбавлені логічної послідовності, а аргументація базується на емоційних асоціаціях і власних уявленнях про успіх, а не на перевірених фактах чи експертних даних. Таке мислення тяжіє до бінарних схем — «друг або ворог», «перемога або поразка», «вірність або зрада», що суттєво обмежує гнучкість політичного мислення і спроможність до компромісу.

Особливістю є також відсутність послідовної рефлексії — здатності усвідомлювати причинність власних дій, їх довгострокові наслідки або системний контекст. У результаті стратегічні рішення часто набувають фрагментарного характеру, де домінують ситуативні вигоди та імпульсивні іміджеві ефекти. Це створює враження політичної поведінки, що тяжіє не до раціонального керівництва, а до емоційного самоствердження через публічні конфлікти, медійні заяви чи персональні перемоги.

Дефіцит аналітичного мислення виявляється і в залежності від оточення, яке підтримує його переконання, без корекції з боку професійних експертів або стратегічних радників. Такий когнітивний стиль — з домінуванням інтуїції над аналізом — призводить до помилок у прийнятті рішень, особливо в умовах складних геополітичних криз, де необхідна багатовекторна оцінка фактів, ризиків і наслідків.

З наукового погляду, когнітивна поверховість Дональда Трампа є фактором стратегічної непередбачуваності, що ускладнює прогнозування його політичної поведінки та робить її залежною від емоційних і медійних тригерів. Це створює серйозні виклики для дипломатичних партнерів, зокрема для України, ЄС і НАТО, оскільки рішення можуть змінюватися не під впливом стратегічних міркувань, а внаслідок психологічних або іміджевих мотивів [8].

Політико-психологічна вразливість і зовнішні маніпуляції

Комплекс рис, описаних вище — нарцисичність, емоційна реактивність, імпульсивність і когнітивна поверховість — формує у Дональда Трампа підвищену політико-психологічну вразливість до зовнішнього впливу. Його поведінкова структура поєднує прагнення до схвалення та домінування з потребою у постійному підкріпленні власної значущості, що

робить його сприйнятливим до лестощів, персональної уваги та ілюзії “особливих стосунків” із сильними світу цього.

Цими слабкими сторонами вміло користуються авторитарні лідери, передусім Володимир Путін — терорист, військовий злочинець і президент держави-агресора Російської Федерації (РФ). Кремлівська стратегія щодо Трампа будується не на відкритому протистоянні, а на психологічному маніпулюванні, де поєднуються лестощі, демонстративна “повага” та підкреслена імітація рівності лідерів. Такі прийоми спрямовані на створення ефекту персональної довіри, яка поступово трансформується у залежність і неформальну лояльність [9].

Через подібні механізми впливу Москва досягає кількох стратегічних цілей:

- послаблює трансатлантичну єдність, підриваючи довіру США до європейських союзників;
- провокує внутрішньоамериканські конфлікти, використовуючи соціальні розбіжності та політичну поляризацію;
- формує вигідні РФ інформаційні наративи, спрямовані на дискредитацію України, НАТО та ЄС;
- схиляє американське керівництво до ізоляціоністських, антиукраїнських або “угодовських” рішень, що відповідають інтересам Кремля [10].

Таким чином, особистісні й поведінкові вади Дональда Трампа перетворюються на фактор геополітичного ризику: психологічно керований егоцентризм створює потенціал для маніпуляцій з боку авторитарних режимів, які прагнуть послабити демократію та підірвати міжнародну систему колективної безпеки. У цьому аспекті постать Трампа постає не лише як внутрішній феномен американської політики, а й як елемент ширшої світової боротьби між демократією та автократією, де психологічний вплив стає інструментом гібридної війни.

Ризики для демократії, державного управління та міжнародного порядку

Особистісні риси Дональда Трампа — нарцисичність, емоційна нестабільність, когнітивна поверховість і схильність до імпульсивних рішень — несуть серйозні ризики для функціонування демократичної системи США, а також для стабільності світового політичного порядку. Їхній вплив проявляється на кількох взаємопов’язаних рівнях — внутрішньодержавному, міжінституційному та міжнародному.

Внутрішні ризики для демократії

Ключовим наслідком такого типу лідерства є ерозія демократичних інститутів. Прагнення Трампа персоніфікувати владу і підпорядкувати інституції власній політичній волі веде до послаблення системи стримувань і противаг, на які спирається конституційна модель Сполучених Штатів.

Під тиском президента можуть політизуватися суди, правоохоронні органи, розвідувальні структури, а також незалежні медіа. Така тенденція формує культуру особистої лояльності замість інституційної відповідальності, що поступово підриває довіру громадян до держави.

Паралельно зростає суспільна поляризація, де громадський дискурс зводиться до протистояння «свої — вороги». Це поглиблює внутрішній розкол і створює передумови до політичної радикалізації частини населення.

Управлінські ризики

Імпульсивність і прагнення до одноосібного контролю роблять державне управління нестійким і непередбачуваним. Замість колегіального прийняття рішень, заснованого на експертних оцінках, домінує волюнтаристський підхід, де пріоритетом стає іміджева вигода.

Унаслідок цього знижується ефективність бюрократичного апарату, підривається професійна мотивація кадрів, а державна політика набуває реактивного, а не стратегічного характеру. Такі прояви послаблюють роль інституцій і створюють ризики для правового верховенства у внутрішній політиці США.

Міжнародні наслідки

На зовнішньополітичному рівні Трамп демонструє ізоляціоністські тенденції, зневажливо ставлячись до багатосторонніх форматів і союзницьких зобов'язань. Його персональний стиль переговорів зводить міжнародні відносини до транзакційної логіки — "угода в обмін на вигоду", що підриває довіру до Сполучених Штатів як до гаранта стабільності та права.

Розбалансування трансатлантичного партнерства веде до послаблення НАТО і ослаблення єдності західного світу, чим активно користуються авторитарні держави — насамперед Росія, Китай, Іран і КНДР.

Така дестабілізація міжнародної системи створює вікно можливостей для ревізіоністських режимів, які прагнуть змінити існуючі кордони силовим шляхом і легітимізувати політику агресії.

Ризики для України та демократичного світу

Для України президентство Трампа несе потенційні загрози у вигляді політичного тиску на досягнення "миру на умовах агресора", що суперечить принципам міжнародного права, територіальної цілісності та справедливого миру.

Додатковим викликом є ризик укладання "угод без участі України", що може призвести до ревізії норм міжнародного права, підірвати засади територіальної цілісності держав і спровокувати нові міждержавні конфлікти територіального характеру.

Такі кроки, навіть якщо вони залишаються на рівні заяв чи політичних сигналів, підривають систему глобальної безпеки, формують атмосферу недовіри та стимулюють автократичні режими до подальших актів агресії.

Глобальні виклики

На глобальному рівні політична поведінка Дональда Трампа створює ризик системної дестабілізації демократичного світу. Якщо провідна демократія світу демонструє нестійкість, це легітимізує авторитарні практики, дає моральне виправдання диктаторам і послаблює моральний авторитет США як носія демократичних цінностей.

У цьому контексті демократичні держави змушені переосмислити власну відповідальність, формуючи нові механізми самозахисту — від інституційної автономії до зміцнення регіональних оборонних союзів і коаліцій правди та права.

Потенційні сценарії розвитку ситуації

Керована турбулентність

У цьому сценарії державні інституції Сполучених Штатів, зокрема Конгрес, судова система, оборонне відомство та ключові аналітичні служби, продовжують виконувати свою стримувально-збалансовуючу роль, утримуючи імпульсивність президента в допустимих межах. Формальні механізми демократії — незалежність судів, медіа, громадський контроль і політична конкуренція — поки що забезпечують системну стійкість державного управління.

Попри часткові репутаційні втрати на міжнародній арені (через непослідовні заяви, різкі дипломатичні кроки чи ситуативні компроміси), інституційна структура США залишається функціональною і життєздатною. Внутрішня політична поляризація зростає, проте не переходить у фазу неконтрольованої дестабілізації.

Для України та союзників у ЄС і НАТО такий сценарій означає збереження основних форматів співпраці, хоча з меншою передбачуваністю і частковими затримками у прийнятті рішень. У цілому — це стан нестабільної рівноваги, коли система ще здатна самокоригуватися, але потребує постійного зовнішнього і внутрішнього балансу між інституційною зрілістю та політичним тиском з боку виконавчої влади.

Поступова ерозія інституцій

У цьому сценарії відбувається поступове, але системне ослаблення демократичних механізмів стримувань і противаг, що забезпечують стабільність американської політичної системи. Президент, користуючись власною популярністю серед частини електорату та впливом на медійний простір, починає розширювати персональний контроль над ключовими владними структурами, підміняючи інституційну логіку — логікою лояльності.

Наслідком цього процесу стає зміщення центру прийняття рішень у напрямі виконавчої вертикалі, де компетентність поступово замінюється відданістю. Зовні формальні демократичні процедури зберігаються, але фактична роль парламенту, судів і незалежних регуляторів зменшується. Такий стан часто супроводжується інформаційним тиском на опозиційні ЗМІ, спробами дискредитації критиків, а також переписуванням правил політичної гри під виглядом “оновлення системи”.

Для зовнішньої політики США це означає несталість курсу та підвищену залежність міжнародних рішень від емоцій і особистих інтересів президента. Зниження передбачуваності дій Вашингтона створює потенціал для маніпуляцій з боку авторитарних режимів, насамперед РФ і Китаю, які використовують будь-які ознаки внутрішньої слабкості Заходу.

Для України наслідки такого сценарію є відчутно ризиковими: зростає ймовірність політичного торгу навколо питань війни, безпеки та допомоги; підтримка з боку США стає ситуативною, а міжнародна коаліція — фрагментованою.

Ерозія американських інституцій у цьому випадку прямо відображається на ослабленні глобальної системи колективної безпеки, створюючи сприятливі умови для подальшої агресії тоталітарних держав.

Системна криза та дестабілізація

Цей сценарій передбачає перехід від контрольованої турбулентності до глибокої внутрішньополітичної кризи, у якій ключові державні інституції втрачають здатність виконувати свої функції незалежно від виконавчої влади. Такий стан виникає тоді, коли президент відкрито ставить під сумнів легітимність судових рішень, виборчих процесів і діяльності Конгресу, а виконавча вертикаль фактично перетворюється на особисто керовану структуру.

У цій фазі демократичні механізми переходять у режим імітації, а баланс гілок влади руйнується. Спроби президента поширити власну політичну волю на армію, спецслужби, медіа та судову систему створюють передумови до формування авторитарної моделі управління, прикритої формальними інституційними оболонками. Одночасно зростає внутрішня поляризація суспільства, де частина громадян відверто підтримує авторитарні тенденції як «силу оновлення», а інша — вступає в активну опозицію, що підвищує ризики насильницьких протестів або навіть локальних зіткнень.

На міжнародному рівні цей сценарій означає кризу довіри до США як провідного демократичного лідера світу. Союзники по НАТО та ЄС стикаються з непередбачуваністю американських рішень, а авторитарні режими (РФ, КНР, Іран, КНДР) отримують «вікно можливостей» для геополітичного реваншу. Зокрема, Росія може спробувати нав’язати “мир без участі України” або просунути ініціативи, що легітимізують окупацію українських територій, користуючись слабкістю міжнародної солідарності.

Для України системна криза у США становить екзистенційний виклик. У разі різкого ослаблення американської підтримки можливі скорочення військової допомоги, зниження санкційного тиску на РФ і блокування рішень у Раді Безпеки ООН. Це створює умови для розгортання нової хвилі агресії та переосмислення балансу сил у Східній Європі.

Загалом сценарій системної дестабілізації США несе глобальні наслідки: підрив довіри до демократичної моделі управління, посилення позицій автократій, прискорення гібридної Третьої світової війни у політичній, економічній, інформаційній і духовно-ціннісній площинах.

Рекомендації

Для України

- Розширювати оборонно-промислове партнерство з ЄС, Великою Британією, Канадою, Японією.

- Запровадити постійний дипломатичний моніторинг у Вашингтоні та окремо в Конгресі.
- Зміцнити інформаційну дипломатію: доводити необхідність допомоги Україні через аргументи вигоди для США [14].
- Розвивати власну військово-технологічну автономію.

Для ЄС і НАТО

- Створити страхувальні оборонні фонди з фіксованими програмами озброєнь незалежно від політичних циклів.
- Прискорити формування європейського оборонного промислового комплексу.
- Координувати санкційну політику й енергетичну диверсифікацію.
- Забезпечити публічну єдність у реагуванні на будь-які антинатовські заяви.

Для США та демократичного світу

- Зміцнювати інституційну незалежність Конгресу, судів, ЗМІ.
- Гарантувати автоматичне фінансування оборонних програм для союзників.
- Розвивати позапартійні канали взаємодії між державними й громадянськими структурами.
- Формувати коаліцію правди і права — спільні декларації про неприпустимість ревізії кордонів [15].

Узагальнення

1. Політичний феномен Дональда Трампа виявився показовим прикладом того, як індивідуально-психологічні риси особистості можуть перетворитися на фактор глобальної політики. Поєднання харизматичності, нарцисичної демонстративності, емоційної нестабільності та когнітивної поверховості формує особливий тип лідерства, у якому сила іміджу підміняє зміст державної стратегії.

2. Трамп уособлює кризу раціональної політики у добу масових комунікацій, коли маніпуляція емоціями виборців і миттєвий інформаційний ефект стають важливішими за глибину змісту й послідовність рішень. Його політична поведінка демонструє, що навіть у зрілих демократіях можлива персоналізація влади й ослаблення ролі інституцій, якщо суспільна свідомість поступається перед привабливістю образу “сильного лідера”.

3. Водночас Дональд Трамп є одним із найвиразніших представників популістичного типу політичного лідерства, у якому персональна харизма, емоційна риторика та апеляція до “справжнього народу” замінюють раціональну аргументацію та програмну послідовність. Його комунікативна стратегія ґрунтується на експлуатації страхів, соціальних resentiment’ів та образ “зрадженої більшості”, що дозволяє мобілізувати виборців через прості, емоційно заряджені меседжі. Такий стиль сприяє спрощенню політичної реальності до конфлікту “народ — еліта”, створюючи ілюзію прямої демократії, яка насправді підриває інституційну стабільність і культуру

відповідального врядування.

4. У внутрішньоамериканському вимірі це призводить до ерозії демократичних засад, радикалізації частини суспільства й падіння довіри до системи стримувань і противаг. У зовнішній політиці — до зниження передбачуваності дій США, послаблення союзницьких структур і стимулювання авторитарних держав до більш агресивної поведінки.

5. Для України такі тенденції мають безпосереднє стратегічне значення. Підтримка США у війні з Росією, санкційна стійкість Заходу й єдність міжнародної коаліції значною мірою залежать від раціональності та інституційної зрілості американської влади. Будь-які популістські коливання у політиці Вашингтона можуть призвести до спроб "миру на умовах агресора" або "угод без участі України", що становитиме загрозу міжнародному праву та принципу територіальної цілісності держав.

6. Отже, психологічна структура політичного лідера і його популістський стиль комунікації стають чинниками глобальної безпеки. Їх розуміння дозволяє не лише прогнозувати поведінку окремих діячів, а й оцінювати глибші трансформації політичної культури XXI століття — від колективної відповідальності до емоційної маніпуляції масами.

7. Досвід президентства Дональда Трампа підтверджує: сила демократичних держав полягає не у харизмі лідерів, а у стійкості їхніх інститутів, моральній відповідальності еліт і зрілості громадянського суспільства. Саме це залишається найміцнішою основою свободи, справедливості та верховенства права у глобальному світі.

Список використаних джерел

1. U.S. Constitution. Twentieth Amendment — Presidential Term and Succession. Library of Congress, Constitution Annotated. – URL: https://constitution.congress.gov/constitution/amendment-20/ (Дата доступу: 17.10.2025).
2. American Psychiatric Association. "The Goldwater Rule". American Psychiatric Association. – URL: https://psychiatry.org (Дата доступу: 17.10.2025).
3. Lee B. (ed.) The Dangerous Case of Donald Trump: 27 Psychiatrists and Mental Health Experts Assess a President. Macmillan, 2017. – URL: https://us.macmillan.com/books/9781250256287/thedangerouscaseofdonaldtrump/ (Дата доступу: 17.10.2025)
4. McAdams, Dan P. "The Mind of Donald Trump." The Atlantic, June 2016. – URL: https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2016/06/the-mind-of-donald-trump/480771/ (Дата доступу: 17.10.2025)
5. "The 'Shared Psychosis' of Donald Trump and His Loyalists." Scientific American, Tanya Lewis. – URL: https://www.scientificamerican.com/article/the-shared-psychosis-of-donald-trump-and-his-loyalists/ (Дата доступу: 17.10.2025)

6. Dolan, Eric W. “The Psychological Puzzle of Donald Trump: Eye-Opening Findings from 20 Studies.” PsyPost, 20 січня 2025. – URL: https://www.psypost.org/the-psychological-puzzle-of-donald-trump-eye-opening-findings-from-20-studies/ (Дата доступу: 17.10.2025)
7. McAdams, Dan P. “The Episodic Man: How a Psychological Biography of Donald J. Trump Casts New Light on Empirical Research Into Narrative Identity.” Europe’s Journal of Psychology, 2021. PMCID: PMC8763223. – URL: https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC8763223/ (Дата доступу: 17.10.2025)
8. Plante, Thomas G. “Diagnosing Public Figures Is Risky … And Very Controversial.” Psychology Today, 2 грудня 2019. – URL: https://www.psychologytoday.com/us/blog/do-the-right-thing/201912/diagnosing-public-figures-is-risky-and-very-controversial (Дата доступу: 17.10.2025)
9. “How Has the Relationship Between Trump & Putin Evolved?” The Guardian. – URL: https://www.theguardian.com/us-news/2025/jul/09/has-the-trump-putin-bromance-finally-run-its-course (Дата доступу: 17.10.2025)
10. Reuters. Bing, Christopher, Katie Paul & Raphael Satter. “Russia is focusing on American social media stars to covertly influence voters.” Reuters, 9 вересня 2024. – URL: https://www.reuters.com/world/russia-focusing-american-social-media-stars-covertly-influence-voters-2024-09-09/ (Дата доступу: 17.10.2025)
11. “Trump’s Attacks on Elections and the Rule of Law.” The Washington Post. – URL: https://www.washingtonpost.com/politics/trump-election-democracy/2020/11/24/e78b8194-2e6a-11eb-bae0-50bb17126614_story.html (Дата доступу: 17.10.2025)
12. “Understanding Democratic Decline in the United States.” Brookings Institution. – URL: https://www.brookings.edu/articles/understanding-democratic-decline-in-the-united-states/ (Дата доступу: 17.10.2025)
13. The “The transactional world Donald Trump seeks would harm not help America.” The Economist. URL: https://www.economist.com/briefing/2025/02/27/the-transactional-world-donald-trump-seeks-would-harm-not-help-america (Дата доступу: 17.10.2025)
14. Hvizda, Mark, Bryan Frederick, Alisa Laufer, Alexandra T. Evans, Kristen Gunness, David A. Ochmanek. “The Implications of the Fighting in Ukraine for Future U.S.-Involved Conflicts.” RAND Corporation, RR-A3141-2 (2025). – URL: https://www.rand.org/pubs/research_reports/RRA3141-2.html (Дата доступу: 17.10.2025)
15. “Collective defence and Article 5.” NATO. – URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_110496.htm (Дата доступу: 17.10.2025)
16. Rumer, Eugene. “The United States and the ‘Axis’ of Its Enemies: Myths vs. Reality.” Carnegie Endowment for International Peace. 25 листопада 2024. – URL: https://carnegieendowment.org/research/2024/11/the-united-states-and-the-axis-of-its-enemies-myths-vs-reality?lang=en (Дата доступу: 17.10.2025)